

ÇUVAŞİSTAN’DA KARIŞIK ETNİK KÖKENLİ AİLELERDE ÇOCUKLARIN ULUSAL KİMLİĞİ (Katılımcıların Sosyo-Dilbilimsel Anket Verilerine Göre)*

HEKTOR ALOS İ FONT**

(ÇEV. VENERA FALAKHOVA***)

Bu makale, etnik olarak karışık ailelerde ulusal kimliğin aktarılması konusuna ayrılmıştır. Çalışma, 2012-2013 yılları arasında Çuvaşistan’daki öğrenciler arasında yapılan sosyolojik araştırmaların sonuçlarına dayanarak yapıldı, bu arada hem katılımcıların uyruğu hem de ebeveynlerinin etnik bağlılığı ortaya çıkarıldı. “Milliyetin” burada sadece Rus sosyolojik araştırmalarında ve nüfus sayımlarında olduğu gibi etnik, bölgesel, milliyet, dinî, dil konular da dâhil olmak üzere İdil bölgesindeki farklı aidiyet türleriyle ilgili son tartışmalar için düzenli olarak sorulan bir sorunun cevabı olarak algılandığı belirtilmelidir (Doyko, Haritonova, 2013; Makarova, 2010). Çalışmada nicel metodu kullandık, “milliyet”, “babamın milliyeti” ve “annenin milliyeti” sütunlarını kendi aralarında ve farklı sosyo-ekonomik değişkenlerle karşılaştırdık.

Çuvaşistan’da, Rusya’da olduğu gibi, etnik açıdan karışık evliliklerin “küçük ulusların varlığını tehdit ettiği” görüşünü dile getirilmektedir. (Ravnıy drak 1986). Son yıllarda, özellikle kentleşmeden dolayı etnik gruplar arası evliliklerin oranı önemli ölçüde artmıştır. Bu durum temel olarak toplumda baskın olmadığı hallerde etnosun “seyreltilme” tehlikesini de beraberinde getirmektedir. Birçok araştırmacının Çuvaşistan’da etnik gruplar arası evlilik konusuna çok dikkat çekmesi şaşırtıcı değildir. (Sovremenniye 1977; Jidkova 1984; Komarova 1988; Çuvaşi 1988; İvanov-Fokin 1991; Matveyev 1999; İvanov 2005; Çuvaşi 2009). Bununla birlikte, bu çalışmaların dayandığı en son veriler, özellikle etnik gruplar

* Bu makale 2015 yılında Çeboksarı’da *İssledovanie Yazıkovoy Situatsii v Çuvaşskoy Respublike* adlı kitabın 164-189. sayfaları arasında *Natsional’naya İdentiçnost’ Detey v Polietniçeskih Semyah v Çuvaşii (po dannım sotsiolingvistiçeskih opırovov uçaşçihşya)* başlığı ile Rusça yayımlanmıştır ve orijinal metinden tercüme edilmiştir.

** Barcelona Üniversitesi, İletişim ve Toplumsal Dilbilim Araştırma Merkezi, Katalonya-İspanya, hectoralos@gmail.com, ORCID 0000-0002-4555-5742,

*** Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, venera8008@yandex.ru, ORCID: 0000-0002-1312-7743

arası evliliklerden gelen çocukların uyruğuna dayanarak, yirminci yüzyılın 1960 ve 1990'lı yıllarında Çeboksarı'da toplanmış ve yayımlanmıştır. (Sovremennyye 1977: 460-483). V.P İvanov 1970'lerin sonu 1980'lerin başında çalışan aileleri araştırdı (İvanov i Fokin 1991). SSCB Bilimler Akademisi Etnografya Enstitüsü ve Çuvaş Bilimsel Araştırma Enstitüsü, Çuvaşistan'da bugüne kadarki en geniş kapsamlı sosyolojik araştırmayı gerçekleştirdi. 4200 katılımcıyla görüşülmüştür (kırsal kesimden 1200 Çuvaş, 1200 kentli Çuvaş; kırsal kesimden 800 Rus, 800 kentli Rus ve Çeboksarı şehrinde Çuvaş entelijensiyasının 200 temsilcisi). Diğer veriler yanında karışık aileler ile ilgili veriler V.P. İvanov, P.P. Fokin, S.K. Jidkova tarafından analiz edilmiştir (İvanov-Fokin 1991; Jidkova 1984; Çuvaşi 1988). V.P. İvanov 1994 mikro nüfus sayımının verilerini değerlendirdi. (İvanov 2005; Çuvaşi 2009). Bu çalışmanın ilginç bir özelliği, baba ve anne milletlerinin çocukların milliyetlerini tanımlaması üzerindeki etkisinin incelenmesidir. 1997'de N.N. Mikluho-Maklaya Rusya Bilimler Akademisi Etnoloji ve Antropoloji Enstitüsü Etnik İlişkiler Araştırma Merkezi ile Çuvaş Devlet İnsani Bilimler Enstitüsü 17 yaşındaki erkek ve kız çocukları ile Çeboksarı şehrinin okulları, kolejleri ve teknik okulları arasında bir anket yaptı. Veriler G.B. Matveyev tarafından analiz edilmiştir (Matveev 1999: 167; İvanov 2005: 274).

Yukarıda belirtilen çalışmalar, karışık Rus-Çuvaş evliliğinden olan çocuklar için Rus milliyetinin seçiminde güçlü bir eğilim olduğunu göstermektedir. Bu makale, bu eğilimin modern Çuvaşistan'da ne derece devam edebileceğini ele almaktadır. Aşağıda nüfus sayımlarına göre Çuvaşistan'ın etnik yapısı verilmektedir. Araştırmamızın kaynakları tasvir edilmiştir. Çuvaşistan'da yapılan son araştırmalarda, ulusun kendi kaderini tayin etme konusundaki cevaplarının tutarsızlığı sorunları ele alındı. Etnik gruplar arası evliliklerin sıklığı araştırıldı. Bütün bunlara dayanarak, etnik bakımdan karışık ailedeki çocukların uyruğu analiz edildi. İlk olarak Rus-Çuvaş (Çuvaş-Rus) aileleri ve ebeveynlerden birinin Çuvaş veya Rus olduğu diğer ailelerle görüşüldü. Çalışmada Tatarların farklı etnik yapıları evlilikleri dâhil, Çuvaşistan'daki diğer karma aileler de incelenmektedir.

Çuvaşistan'ın Etnik Yapısı

Çuvaşlar, Çuvaşistan Cumhuriyeti'nin nüfusunun üçte ikisini; cumhuriyetin en büyük ikinci uyruğu olan Ruslar ise nüfusun yaklaşık dörtte birini oluşturmaktadır. Bu iki etnik grup Çuvaşistan nüfusunun yaklaşık %95ini oluşturmaktadır. Bu dağılım son on yılda Çuvaşların biraz azalıp Rusların biraz çoğalması dışında neredeyse hiç değişmemiştir (Tablo 1).

1970 ve 2010 Nüfus Sayılarına Göre Çuvaşistan Nüfusunun Milliyetlere Göre %'lik Dağılımı						
	Bütün Nüfus		Kentli Nüfus		Kırsal Nüfus	
	1970	2010	1970	2010	1970	2010
Çuvaşlar	70,0	67,7	44,4	55,5	84,2	84,2
Ruslar	24,5	26,9	49,8	39,6	10,4	9,6
Tatarlar	3,0	2,8	2,2	1,7	3,4	4,4
Mordvinler	1,7	1,1	1,5	0,9	1,9	1,3
Diğerleri	0,9	1,5	2,1	2,2	0,2	0,6

Şehirler ve köyler arasında önemli farklılıklar vardır. Şehirlerde, Çuvaşlar hâkimdir, ancak bu fark tüm nüfus için olduğundan dört kat daha küçüktür ve köylerde neredeyse iki kat daha büyüktür. Çuvaşların köylerde ezici çoğunluğu vardır (Güneyde Poretsk ve Aladır bölgelerinde azınlık olmalarına rağmen). Kentlerdeki milletlerin nüfus dağılımı kırsal nüfusun kentlere yaygın bir şekilde göç etmesi nedeniyle Sovyet döneminde Çuvaşların lehine değişti, ancak 1989'dan bu yana temelde en büyük iki milletin payı değişmedi.

Tatarlar (cumhuriyetteki en büyük üçüncü milliyet) 34 bin ile Çuvaşistan nüfusunun %2,8'ini oluşturmaktadır. Cumhuriyetteki payları (bir bütün olarak) son on yılda bir miktar değişmiştir, ancak şehirlerdeki ağırlıkları sürekli azalmaktadır (%9'unu oluşturdukları ve arttıkları Kanaş şehri dışında), köylerde ise yavaş yavaş çoğalmaktadırlar. Mordvinlerin nüfusu (cumhuriyetin dördüncü en büyük uyruğu) hem şehirlerde hem de köylerde giderek azalmaktadır. Diğer ulusların temsilcilerinin payı azdır (%1,5). Nüfus sayımı verileri, özellikle onların çok daha az oldukları köylerdeki sayılarında küçük bir artış olduğunu göstermektedir. Aslında, en büyük üç grup (Ukraynalılar, Mari ve Belaruslar) kentli nüfus sayısında 1970'den 2010'a kadar %1,6'dan %1,2'ye düşmüştür. Sayılarındaki düşüş bir şekilde diğer milletlerden gelen göçmenler tarafından telafi edildi.

2010 nüfus sayımı, Çuvaşistan'da yaşayan kalabalık milletlerin yaşlarına göre sayısını vermektedir. Çuvaş, Rus ve Tatarların yaş ortalamalarının karşılaştırılması bizim görüşümüze göre aralarında önemli farklılıklar göstermemektedir, ancak köylerdeki Mordvinler, Ukraynalılar ve Mariler çok daha yaşlıdır. Bu durum onların yavaş yavaş asimile olduklarını göstermektedir.

	Kentli ve Kırsal Nüfus	Kentli Nüfus	Kırsal Nüfus
Bütün Nüfus	38,7	37,4	40,5
Çuvaşlar	38,9	37,0	40,5
Ruslar	38,2	37,8	40,7
Tatarlar	39,5	39,1	39,8
Mordvinler	48,0	46,7	49,3
Ukraynlar	49,5	49,8	48,0
Mariler	41,1	40,1	47,0

Tablo *: Nüfusun Yaş Ortalaması ve Milliyetlere Göre Ortalama Yaş (2010 Nüfus Sayımı), Yıl

Daha ayrıntılı bir analizle, orta yaşta Çuvaş nüfusunun ve Rus kentli nüfusunun arasındaki küçük fark dikkat çekiyor. Kent nüfusunun çoğunlukla Rus olduğunu ve nüfus sayımlarına göre Çuvaş'ın sadece 1970'lerin çoğunluğa ulaştığı hesaba katılırsa da Rus nüfusun daha yaşlı olduğu yönünde veriler beklenirdi. Bu durum Çuvaşların şehirlerde asimile olduğunu göstermektedir.

Kaynaklar

Bu çalışma, esas olarak 2010'da ÇGİGN tarafından yapılan sosyolojik araştırmalara dayanmaktadır. Esas olarak 2012 ve 2013 yıllarında gerçekleştirilen katılımcıların ve ebeveynlerinin uyuşunu belirttiği anketin sonuçları kullanılmıştır.

Eylül 2012'de yapılan bir ankete (proje başkanı Yu.N. İsayev) üç ilde ve Çuvaşistan'ın üç kırsal bölgesinde 20 orta ve yüksek öğretim kurumundan ve liseden 700 öğrenci katılmıştır. Yaş aralığı 15-22'dir¹.

Eylül-Aralık 2012 tarihleri arasında (Nisan ve Mayıs 2013'te tamamlanmıştır) gerçekleştirilen ankete, Çuvaşistan'ın 8 şehrinde sürekli olarak orada yaşayan 35 okulun 10-11. sınıflarında okuyan 813 öğrenci katılmıştır. Yaş aralığı 16-18'dir.

2013 yılının şubat ayından nisana kadar yapılan ankete Çuvaşistan'ın 18 büyük kırsal yerleşim merkezinde bulunan 24 okulun 10-11. sınıflarda okuyan ve sürekli orada yaşayan 558 kişi katılmıştır. Bu kırsal ilçe merkezleri (nüfusu 2500'den 13.000'e kadar olanlar) ve nüfusu 3000'den az 4 köyü kapsamaktadır². Yaş aralığı 16-18'dir.

2013 yılının eylül ve ekim aylarında yapılan ankete Murgaş ve Alikov rayonlarının 23 okulunun 7-11. sınıflarında okuyan 1045 kişi katılmıştır. Katılımcılar nüfusu 29 ila 3263³ kişi olan yerleşim yerlerinde yaşamaktadır. Yaş aralığı 12-18'dir.

Sonuç olarak, dört anketin verileri, farklı coğrafi ve demografik seviyelerde 12 ila 22 yaş arası Çuvaşistan sakinlerinin bir özelliğini göstermektedir: Tüm cumhuriyet, şehirler, en büyük köyler ve iki kırsal yerleşim birimi. Bu nedenle bu birimler seviyelere uygun olarak ("Çuvaşistan", "şehirler", "büyük köyler", "Murgaş ve Alikov rayonları" şeklinde) adlandırılacaklar. Ülke genelinde sunulan verilerin, bu üç anketin sonuçlarının genelleştirilmesi değil, ayrı bir anketin sonuçları olduğu vurgulanmalıdır. Sonuç olarak, bazen cumhuriyetin sonuçları; şehirler, büyük köyler ve köylerin sonuçlarıyla tam olarak uyumlu değildir. Bu durumlarda farklılıkların nedenlerini dikkate almak gerekir. Ayrıca, cumhuriyet düzeyindeki sonuçların diğer sonuçlarla tutarlı olup olmadığının kontrol edilmesi gerekir.

Bu bağlamda, cumhuriyet düzeyindeki anket verileri ile geri kalanı arasındaki önemli farklılığa dikkat etmek gerekmektedir. Bir yandan, onun içinde yer alan katılımcılar diğer anketlerdeki katılımcılardan biraz daha yaşlıdır. Gençlerin yaşı ile

¹ 23 ve 30 yaşları arasında olanlar var.

² İşlei, Novoye Atlaşevo, Noviyе Lapsarı, Şığırdan.

³ Bu veri de sorun olduğu düşünülmektedir. Ancak orijinal metinde bu şekilde yer almaktadır (Çevirenin Notu).

milliyet tanımları arasındaki olası bağlantı henüz Çuvaşistan'da çalışılmamıştır. Öte yandan, bu çalışmada Çuvaşistan'da yalnızca geçici olarak eğitim almak için gelen belirli sayıda öğrenci ile görüşülmüştür. Bu nedenle, ankete katılanlar arasında Çuvaş olmayan ve Rus olmayanların sayısı, sadece araştırma yapılan yerleşim yerlerinde kalıcı olarak ikamet eden katılımcıların seçildiği diğer anketlere göre biraz daha fazladır.

Ayrıca, Çuvaşistan'ın Murgaş ve Alikov rayonlarındaki oranın, cumhuriyetin tüm kırsal alanı için ortalama orandan daha yüksek olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (sırasıyla %96-97 ve %85). Ortalama değer yüksek oluşu kuzey Çuvaşistan için tipik bir durumdur. Daha sonra araştırma, milliyetlerin aktarımı ile dağılışı arasındaki bağlantıyı da göstermektedir, bu nedenle bu bölgelerin sonuçları, kuzey Çuvaşistan köylerinde karşımıza çıkan eğilimlere işaret etmektedir. Gelecekteki çalışmalar bu sonuçların cumhuriyetin güney kesiminde ne olduğunu netleştirmelidir.

Çok Uluslu Şartlarda Kendini Tanımlama Çalışmasının Problemleri

Çuvaşistan'da ulusal kimliği okurken, son yıllarda birbiriyle uyuşmayan sosyolojik araştırmaların sonuçları dikkat çekmektedir. Bizim çalışmamızdaki temel soru analizimizde dayandığımız milli aidiyetle ilgili cevapların ne kadar güvenilir olduğudur.

2011 yılından bu yana, Çuvaş Devlet Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün Yu.N. İsayev başkanlığında yürütülen araştırmasında “bir deneme olarak, katılımcıların ikili etnik kimlik seçmesine izin verilmiştir.” (Etnokulturnıye razvitiye 2012: 32). Bu uygulama daha önce Rusya Federasyonu'nun diğer bölgelerinde yapılmış, ancak Çuvaş Devlet Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün anketlerinde kullanılmamıştır. Cumhuriyette ana dilin ikili belirlenmesi daha önce İ.Ye. İlin'in başkanlığında yürütülen Çuvaş Devlet Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 2009-2010 kamuoyu yoklamalarında kullanılmıştır. (Etnokulturnıye razvitiye 2009, 2010). Ayrıca, nüfus sayımlarında çifte tanımlamaya izin verilmemektedir (Russii E.A.-i-F.), bu da geleneksel olarak anadilin etnik olarak ait olduğu milletin dili olarak yorumlanmaktadır (Filippova 2013: 11). Ancak 2009 ve 2010 anketlerinde iki millete mensup olarak tanımlamaya izin verilmemiştir. 2012-2014 yılları arasında, dört anket çalışmamız da dahil, Çuvaş Devlet Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün (ya da onların katıldığı) 7 ankette birden fazla milliyetin seçimine izin verilmiştir. Bununla birlikte, milliyetin çift olarak tespitinin sonuçları kendi içinde önemli ölçüde farklılık göstermektedir.

2011 yılında hem şehirlerde hem de köylerde 600 katılımcı ile görüşülmüştür. Ankete katılanların %6,1'i, kendilerini hem Çuvaş hem de Rus olarak kabul etmişlerdir (Etnokulturnıye razvitiye 2012: 32). Bu orana Çeboksarı'daki %13,2'lik yüzde de dâhildir (Alos-i-Font 2013: 278). 2012 yılında, Rusya Bilimler Akademisinin Sosyo-Kültürel Değişim Çalışmaları Merkezi tarafından

geliştirilen tüm Rusya programı çerçevesinde, ülke genelinde anket yapılan 1000 kişi bulunmaktadır. Ankete katılanların %4,0'ı kendilerini Çuvaş ve Rus olarak kaydettirmiştir⁴. 2012 yılında cumhuriyet seviyesindeki bir öğrenci anketinde, ankete katılanların %2,1'i kendilerini Çuvaş ve Rus olarak tanımlamıştır. 2012/13 okul yılı anketleri, şehir çocuklarının %3,2'si ve büyük köylerin %1,7'si kendini Çuvaş-Rus olarak göstermiştir. Murgaş ve Anikov ilçelerindeki okul çocukları arasında yapılan 2013 araştırmasında katılımcıların %1'i kendisini hem Çuvaş hem de Rus olarak tanımlamıştır. Ülke genelinde 2013 yılında İ.İ. Boyko başkanlığındaki araştırmacı grubu cumhuriyet genelinde 600 kişiyle görüşmüştür. Katılımcıların %13'ü kendisini Çuvaş-Rus olarak tanımlamıştır (Etnikulturnoye razvitiye 2013: 2). Son olarak, Mart 2014'te 713 ortaokul ve üniversite öğrencisi arasında İ.İ. Boyko başkanlığında yapılan ankette katılımcıların %16,5'i kendini Çuvaş-Rus olarak tanımlamıştır (Tablo 3).

Yıl	Ankete Katılanlar		Çuvaş-Rus	Milliyet Belirtmeyenler
	Nüfus Bölümü	Bölge		
2011	Genel nüfus	Çuvaşistan	6,1	0,3
		Çeboksarı	13,2	0,9
2012	Genel Nüfus	Çuvaşistan	4,0	0,4
2012	Öğrenciler (Okulların 10-11 sınıflar, kolej ve üniversite öğrencileri)	Çuvaşistan	2,1	-
2012/13	Öğrenciler (Okulların 10-11 sınıflar Öğrencileri)	Şehirler	3,2	0,5
2013	Öğrenciler (10-11 Sınıf Öğrencileri)	Kırsal Bölge Merkezleri ve Büyük Köyler	1,7	1,1
2013	Öğrenciler (7-11. Sınıf Öğrencileri)	Murgaş ve Alikov Rayonları	1,0	0,7
2013	Genel Nüfus	Çuvaşistan	13	-
2014	Öğrenciler (Kolej ve Yüksek Okul)	Çuvaşistan	16,5	-

Tablo 3: Çuvaşistan'da Yapılan farklı Anketlerde kendini Çuvaş-Rusça Olarak tanımlayanların %'lik Oranları⁵

Milliyetini beyan etmeyen katılımcıların oranı bakımından önemsiz farklılıklar vardır. Bu oran “melez” hatta “elf” olarak beyan edenler de dâhil olmak üzere, yukarıdaki anketlerin tamamında % 0–1'dir (Tablo 3). Sonuçlar, yaş ve nüfus ölçütlerine bakılmaksızın Çuvaşistan'da yaşayanlar için ulusal kimliği beyan etmenin önemini göstermektedir (kentsel, kırsal). 2014 anketinde uyrukla

⁴ Sonuç henüz yayınlanmamıştır ancak Çuvaşistan'daki saha araştırmasının başkanı İ.İ. Boyko tarafından nazikçe verilmiştir.

⁵ Kaynaklar: 2011-Çuvaşya (Etnokul'turniye razvitiye 2012: 32); 2011 Çeboksarı (Aloş-I-Font 2013: 278), 2012: İ.İ. Boyko tarafından verilmiştir; 2013 (Çuvaşya): (Etnokul'turniye Razvitiye 2013: 2) (milliyetini göstermeyen anket katılımcıları gösterilmemiştir.)

ilgili soruyu cevaplamamanın mümkün olacağına dair bir açıklama içermesi de dikkat çekicidir (ve bu arada, böyle bir açıklamanın eklendiği anketteki tek sorun budur). Böyle bir açıklamanın milliyetlerini beyan etmeyenlerin sayısını artırabileceğinin aksine, ankete katılanların 713'ü bir veya daha fazlasını işaretlemiştir. Sonuç olarak, tüm araştırmalar ortaklaşa olarak bugün Çuvaşistan halkı arasında ve özellikle de gençler ve kentliler arasında belirli bir milliyeti (veya birden fazla) tanımlanma ihtiyacının oldukça gelişmiş olduğunu göstermektedir.

Öte yandan, ankete katılanların anketlerde milliyet beyan edip etmemesi konusundaki önemsiz farklılıklarla birlikte, elde edilen sonuçların bir veya iki milliyetin beyan edilmesindeki çeşitliliği dikkat çekicidir. Örneğin, 2012 anketinde, katılımcıların %2,1'i iki milliyeti seçmektedir; Çuvaş ve Rus; 2014 anketinde cumhuriyet genelinde bu seviye %16,5'tir. Bu fark sadece büyük ve fark edilir değildir aynı zamanda 2014 anketinde Çuvaş-Rus (Rus-Çuvaş) kimliğine sahip katılımcı sayısının neredeyse kendini Rus olarak tanımlayanların seviyesine, %21,2'ye ulaşmış olması da etkileyicidir.

Anketlerde, milliyete ilişkin soruların formülasyonunda önemli farklılıklar vardır. Bazılarında, birkaç cevabın seçilebileceği açıkça belirtilmiştir. %4'ünden fazla kişinin ikili milliyeti beyan ettiği ve diğer dört ankette bu orana ulaşamamıştır. Örneğin, 2012'deki Çuvaş anketinde %2,1'in kendilerini Rus ve Çuvaş olarak beyan ettiği soru şu şekilde sorulmuştur: "Sizin milliyetiniz". 2014 yılında yapılan ve katılımcıların %16,5'inin aynı beyanda bulunduğu ankette soru farklı şekilde formüle edilmiştir. "Lütfen milliyetinizi belirtiniz (isteğe bağlı). Birden fazla cevap belirleyebilirsiniz". "Birden fazla cevap verebilirsiniz." ipucunun ikili milliyeti belirleyenlerin sayısını sekiz katına çıkardığı anlaşılmaktadır.

Sonuçlardaki farklılıkların aksine, sekiz anketin verileri kentlilerin ve gençlerin çifte uyruğu daha sık tanımladığı konusunda net bir eğilimi göstermektedir. Bu nedenle, tüm Çuvaşistan nüfusunu içeren 2013 anketinin sonuçları, elde edilen %13'lük ikili milliyet beyanı nedeniyle diğerlerinden farklıdır. Karşılaştırma için, 2011 ve 2012 yıllarının genel örnekleme yapılan anketlerde, çifte milliyet tanımlı beyanı seçeneğinin sunulduğu yerlerde bu beyanların oranı %6 ve 4'tür. 2013 yılında ankette yer alan açıklamanın daha detaylı olduğu belirtilmelidir: "Bir tane değil, örneğin, Çuvaş-Rus, Rus-Mordvin, Tatar-Çuvaş vb. seçebilirsiniz."

Bütün bunlar, milliyet meselesinin formülasyonunun sonuçlar üzerinde büyük bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu, Çuvaşistan nüfusunun önemli bir kısmının (çoğunlukla genç ve kentli), toplumda böyle bir tanımın mümkün ve adil olduğu fikrinin yayılması halinde, kendilerini iki ulusun temsilcileri olarak tanımlayabileceği anlamına gelir. Aynı zamanda, veriler dikkate alındığında çifte milliyet seçimini haklı çıkaracak bir ipucu sorgulananlara verilmezse, böyle bir beyan çok daha seyrek olur (örneğin, şehirli üst sınıf öğrencilerinin sadece %3,2'si).

Bizce, hiçbir açıklama eklenmezse, genel olarak kabul edilen normlar belirtilir. Bu durumda, sonuçlar açıktır: Nüfusun kendisini iki, bazen üç milletle özdeşleştiren bir kısmı vardır, ancak küçük bir oandır (nüfusun %2'sinden az). Bize göre, bu sonuçlar, nüfusun ulusal kimlik hakkındaki durumun en doğru resmini sunmaktadır. Şimdiye kadar yapılan araştırmalar, eğer mevcut varsayımlar şimdi değişirse, Çuvaşistan nüfusunun kendi milliyetini tayinde oldukça büyük bir değişiklik elde edilebileceğini göstermektedir. Bu, araştırılması ve analiz edilmesi gereken önemli bir sonuçtur. Toplumda milliyet tanımındaki olası kitlesel değişikliklerinin bir işareti olabilir. Büyük olasılıkla, çoktan başlamıştır da. Bununla birlikte, birden fazla milliyetin seçiminin önerildiği anket sonuçları, eğilimleri göstermektedir. Çifte milliyet tanımı seçeneğinin önerildiği anketlerde verilen cevaplarda göze çarpan değişkenlik bu duyguyu pekiştirmektedir. Bu nedenle çalışma üzerinde açıkça bir uyarı olmadan çifte milliyet tanımına izin veren anketlere dayanmaktadır.

Karışık Etnikli Evlilikler

Etnik olarak karışık ailelerde çocukların ulusal kimliğini incelemeyen önce, bu tür ailelerin toplumda ne sıklıkta bulunduğunu ortaya koymak gerekir. Başka bir deyişle, bu sorunun Çuvaşistan'da yaşayan halkların demografik gelişimini ne kadar etkilediğidir. Belirli bir milliyetin mensuplarının sayısındaki artış veya azalış, başka faktörlerle de ilişkilidir (örneğin, farklı doğurganlık oranı veya göç seviyeleri), ancak bu yazıda sadece etnik olarak karışık aileler araştırılmıştır.

Farklı milletlerden ne kadar çok kişi birbirleriyle doğrudan temasta ne kadar uzun yaşarlarsa, etnik gruplar arası evliliklerin ortaya çıkması o kadar olasıdır. Çuvaş-Rus evlilikleri, Çuvaş-Tatar evliliğinden daha yaygındır, çünkü Çuvaşistan'da Tatarlardan çok daha fazla Rus vardır. Ayrıca, Çuvaş-Rus evlilikleri şehirlerde köylere göre çok daha yaygındır, çünkü şehirlerde çok daha fazla Rus vardır ve ayrıca etnik gruplar arası ilişkiler daha sıktır çünkü köyler genellikle tek etnik gruptan oluşmaktadır.

Kuşkusuz, diğer faktörler de rol oynamaktadır. 2006'da Çuvaşistan'da yaşayan 998 kişinin katıldığı bir ankette, sorusunu cevaplarırken milliyetle ilgili ne kadar farklılıkların olduğu tespit edildi. “Çocuğunuzun karısının veya kocasının, sizin milletinizden biri olması sizin için ne kadar önemli?” Kırsal alanlarda, Tatarların %68'i, Rusların %60'ı ve Çuvaş'ın %18'i, onlar için “çok önemli” veya “oldukça önemli” olduğunu; şehirlerde “ankete katılan Tatarların neredeyse tamamı” bu cevapları verdi. Rusların %19'u ve Çuvaşların %11'i bu cevapları verdi (Çuvaşskaya Respublika 2011: 73-74). Görüşme yapılan Tatarlar arasında herhangi bir genelleme yapılması zor olsa da⁶ sonuçlar Tatarların etnik gruplar arası

⁶ 2006 anketi Çuvaşistan'da normalden daha geniş bir örneklem kullansa da sonuçta sadece 20 kırsal kesimden 8 şehirli Tatar katılımcıyı dahil etti: Kırsal bölgelerden gelen Tatarlar sadece Batıryel rayonunun 3 yerleşim birimindedir (Dolgiy Ostrov 12, Şığırdan 6, Batirevo 2).

evliliklerinin Rus veya Çuvaşlardan daha az; Çuvaşların ise Ruslardan daha fazla eğilimli olduğunu göstermektedir. Ruslar arasında, kentli nüfus ile kırsal kesimde yaşayanlar arasında karma evlilikle ilgili olarak önemli bir fark varken, Çuvaş arasında bu durum önemsizdir. Ayrıca, bu cevapların genel olarak bir bakış açısını temsil ettiği ve ankete katılanların eylemlerinin ise tamamen farklı olabileceği de belirtilmelidir. Burada eylemleri analiz ediyoruz (evlilikler dahil).

Tablo 4'te burada analiz edilen dört örneğin verilerine göre katılımcıların ve ebeveynlerinin uyruğuna göre dağılımını gösterilmektedir. Bu dağılım büyük ölçüde nüfus sayımı sonuçlarına denk gelmektedir. Çuvaş kentlerde, kasabalarda ve köylerde çoğunluktur. Çuvaş olduğunu beyan eden katılımcılar cumhuriyette ankete katılanların sadece %65'ini, şehirlerde %54'ünü, kasabalarda %72,5'ini ve incelenen köylerde %95'i oluşturuyor. Rus olduğunu beyan edenler cumhuriyet genelinde %25, şehirlerde %38, kasabalarda %15, incelenen köylerde %4'tür. Tatar olduğunu beyan edenler ise cumhuriyet genelinde %3, şehirlerde %1,5, kasabalarda %9, incelenen köylerde ise onlar yoktur.

Bu dağılımın babaların ve annelerin uyruğuna ilişkin verilerle karşılaştırılması, Çuvaş oranında belirgin bir düşüş ve Rusların payında bir artış olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, eğilim sadece şehirlerde pratik olarak gözlenmektedir ve Çuvaş uyruğunun bir parçası olarak çifte bir ulusal tanımla Çuvaş'ı ele alırsak, bu o kadar önemli değildir. Bu belirleme Çuvaşistan'ın önde gelen uzmanlarından İ.İ. Boyko ve V.G. Haritanova'nın "...bu önemli sebepten ötürü 2010 nüfus sayımı sırasında ikili etnik kimliği (Çuvaş ve Rus) seçmiş olan vatandaşların kendilerini Çuvaş olarak adlandırdığını varsayabiliriz." düşünceleri temelinde tarafımızdan yapılmıştır. (Boyko, Haritanova 2013: 26).

2012-2013 Anketlerine Katılanların ve Ailelerinin Göre Yüzdelerle Dağılımı ⁷											
		Çuvaş	Çuvaş-Rus	Çuvaş-Tatar	Çuvaş-Rus-Tatar	Çuvaş vd.	Rus	Rus-Tatar	Rus vd.	Tatar	Diğer
Çuvaşistan	Cum.	65,5	2,0	0,1	-	0,7	24,9	0,3	0,4	2,9	3,0
	Baba	70,9	0,1	-	-	0,4	19,0	-	0,1	3,6	5,8
	Anne	73,0	-	0,1	-	-	20,3	-	0,1	2,9	3,5
Şehir	Cum.	53,8	3,2	0,5	-	0,3	38,0	0,6	0,6	1,5	1,4
	Baba	60,1	1,1	-	-	-	32,4	0,4	0,1	1,9	3,9
	Anne	59,8	0,8	-	-	-	34,0	-	-	2,1	3,4
Kasaba	Cum.	72,5	1,7	0,2	-	0,1	15,0	0,3	-	8,6	1,7
	Baba	73,3	0,4	-	-	-	14,9	-	-	9,8	1,5
	Anne	75,7	0,2	-	-	-	13,2	-	-	8,5	2,4
Murğaş ve Alikov Rayonları	Cum.	95,1	1,0	-	-	0,1	3,7	-	-	-	0,1
	Baba	94,0	0,8	-	-	0,1	3,7	-	-	-	1,4
	Anne	94,8	0,2	-	-	0,3	4,5	-	-	-	0,2

Gerçek şu ki, ülke çapındaki araştırmalar çerçevesinde Çuvaşistan'ın Tatarlar veya diğer azınlık halklarından temsili bir örnek alma zorluğu görülmektedir.

⁷ "cumhuriyet", "baba" ve "anne" satırlarında ankete katılanlar tarafından kendileri, anne ve babaları ile ilgili olarak beyan ettikleri milliyetin oranı gösterilmektedir.

Tatarların da şehirlerde sayılarında belirli bir düşüş görülmektedir ancak Çuvaşistan'da asimile olma eğilimlerini güçlü bir şekilde gösteren başka azınlıklarla karşılaştırıldığında bu oran daha azdır.

Ankete katılanların ebeveynlerinin milliyeti ile ilgili verilerin yerleşim yerlerine göre karşılaştırılması, aslında tek milliyet evliliklerinin oranının bu bölgelerdeki milliyetlerin çeşitliliği ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Karışık milliyetli evlilikler şehirlerde köylere göre çok daha fazla iken, göstergelere göre kasabalar ortada bir yerde durmaktadır (Tablo 5). Gerçekten, burada incelenen 26 şehir, rayon merkezleri ve kasabalar için milliyetlerin çeşitliliği ile karışık milliyetli evliliklerin sayısı arasında güçlü bir ilişki vardır ($r = -0.85$, $r < 0.0001$)⁸. Örneğin, Çuvaş-Rus oranının yaklaşık olarak eşit olduğu Novoçeboksar'da Çeboksarı'nın aksine tek uluslu Rus evlilikleri ve tek uluslu Çuvaş evlilikleri cumhuriyetin başkentinden daha azdır.⁹

	Çuvaşistan	Şehirler					Kasabalar	
		Bütün Şehirler	Çeboksarı	Novoçeboksar	Kanaş	Küçük Şehirler	Rayon merkezleri ve Kasabalar	Murgaş ve Alikov Rayonları
Etnik Olarak Karışık Evlilikler	81,4	70,9	71,2	71,1	62,6	67,3	82,2	92,9
Bunlar İçinde								
Çuvaş Evlilikleri	64,3	48,3	52,6	47,6	42,2	48,9	66,7	91,5
Rus Evlilikleri	12,4	20,8	17,0	21,4	11,2	18,4	6,9	1,4
Tatar Evlilikleri	2,5	0,8	0,3	1,2	6,1	-	8,2	-
Karışık Milliyetli Evlilikler	18,6	29,1	28,8	28,9	37,4	32,7	17,8	7,1
Bunlar İçinde								
Çuvaş-Rus Evlilikleri	11,5	21,5	21,8	19,9	24,3	25,1	12,6	5,2
Çuvaş-Rus Olmayanlarla Karışık Evlilikler	4,6	3,6	2,9	5,4	7,8	3,7	3,1	1,6
Ruslarla Çuvaşlar Arasında Karışık Milliyetli Evlilikler	2,4	3,9	4,2	3,6	4,3	3,9	1,9	0,2
Tablo 5: 2012-2013 anketlerine göre milliyet olarak karışık ve karışık olmayan evliliklerin yüzdeleri oranı ¹⁰								

⁸ Milliyetlerin çeşitliliğinin bir ölçüsü olarak, birinci ve ikinci olanın bölge içindeki milliyet sayısına göre (yüzde olarak) payı arasındaki fark kullanılmıştır.

⁹ 2010 yılı nüfus sayımının verilerine göre Çeboksarı nüfusunun %63'ü Çuvaş, %34'ü Rus; Novoçeboksar'ın %54'ü Çuvaş, %42'si Rus; Kanaş'ın %56'sı Çuvaş, %33'ü Rus ve %9'u Tatar'dır.

¹⁰ Yüzdeleri oranlar Çeboksarı'da 322, Novoçeboksar'da 169, Kanaş'ta 121, küçük şehirlerde (Tsivilsk, Yadrin, Kozlovka ve Mariyskiy Posad) 156 katılımcının verdiği cevaplar temelinde

Etnik olarak karma evliliklerin oranının hem şehirlerde hem de köylerde 30 yıl öncesine kıyasla arttığı belirtilmelidir¹¹. 1979 nüfus sayımına göre, “bütün aile üyelerinin farklı milliyetlere aidiyet bildirdiği aileler”, ülke genelinde %12,2, şehirlerde %20,4 ve köylerde %4,8'dir. (Çislo i Sostav 1981: 58-62)¹². Eğer Çuvaşistan'da evli çiftlerin %16,1'inin karışık milliyetli olduğunu gördüğümüz 1994 mikro nüfus sayımının verileriyle karşılaştırsak, (Çuvaşi 2009: 298) istatistiksel olarak ciddi bir fark gözlenmez (İ.E. İlin'in araştırmasında %18,6'dır). Bununla birlikte, bu tür karşılaştırmalarda, burada kullanılan anketlerden elde edilen verilerin çocukları esas olarak 1990'larda doğmuş olan ebeveynlerle ilgili olduğu unutulmamalıdır. Sonuç olarak, ebeveynlerin kendileri, 1960 ya da 1970'lerde doğmuştur. Nüfusun bu kesimi ile ilgili olarak, etnik grupların evlilik sayısının özellikle yaşlı ve genç yaş gruplara göre farklı olması olasıdır, çünkü şehirlerde kırsal veya kent kökenli insanların oranı farklıdır.

	Çuvaşistan		Şehirler		Kasabalar		Murgaş ve Alikov Rayonları	
	Koca	Hanım	Koca	Hanım	Koca	Hanım	Koca	Hanım
Çuvaş	90,7	87,7	78,8	79,8	90,7	88,2	96,5	96,2
Rus	8,1	8,2	18,4	18,4	7,4	9,4	3,1	2,5
Tatar	0,4	0,8	1,1	1,1	-	1,2	-	-
Diğer	0,8	3,3	1,7	1,7	1,8	1,2	0,4	1,3

Tablo 6: Çuvaşlarda yerleşim yeri ve cinsiyetlere göre eşlerin milliyetlerinin yüzdeleri dağılımı (ankete katılanların ebeveynleri)

Daha önce de belirtildiği gibi, milletlerin dağılımı toplumda eşit olmadığından, matematiksel olasılıklar açısından, aynı milletten bir eşe sahip olma olasılığı farklı milletlerin temsilcileri için aynı değildir. Prensip olarak, Çuvaşistan'da azınlık olan Rus veya Tatarların, Çuvaş-Rus veya Tatar'dan çok bir Çuvaş eş bulma olasılığı daha yüksektir. Örneğin şehirlerde, Çuvaşların %79-80'inin eşi de Çuvaş'tır. Bu oran Ruslar arasında %61-63 ve Tatarlar arasında yaklaşık %35-40'tır¹³ (Tablo 6 ve 7).

hesaplanmıştır. Tüm şehirlerin toplam sonuçlarını hesaplamak için, katılımcıların şehir nüfusunun verdiği cevaplar kullanılmıştır.

¹¹ Kuşkusuz 1979'dan 2010 yılına kadar yapılan nüfus sayımlarına göre bazı değişiklikler olmuştur. Köylülerin nüfusuna bağlı olarak kentlilerin nüfusu %45,5'ten %58,8'e yükselmiştir ve şehirlerde karma evlilikler köylere göre daha fazladır.

¹² Bununla birlikte, 1981-1982 yıllarında Çeboksarı ve Novoçeboksar şehirlerinde yapılan kapsamlı bir istatistiksel ve etnografik çalışmaya göre, her üç evlilikten biri milliyet olarak karışık evliliklerdir ve kırsal bölgelerde bu evlilikler %3'ten fazla değildir.

¹³ Kentel örneklemede sadece 46 Tatar ebeveyn var. Tatarlarla ilgili veriler yaklaşık olarak dikkate alınmalıdır çünkü istatistiksel olarak izin verilen bir hata büyüktür. Bu nedenle, Çuvaş

	Çuvaşistan		Şehirler		Kasabalar		Murgaş ve Alikov Rayonları	
	Koca	Hanım	Koca	Hanım	Koca	Hanım	Koca	Hanım
Rus	65,5	61,2	61,4	62,8	51,6	46,1	32,3	35,5
Çuvaş	30,4	29,9	30,9	30,9	41,0	47,6	67,7	59,8
Tatar	0,8	2,2	2,1	0,5	2,8	5,3	-	-
Diğer	3,2	6,7	3,2	5,7	4,6	0,9	-	4,6

Tablo 7: Ruslarda yerleşim yeri ve cinsiyetlere göre eşlerin milliyetlerinin yüzdelik dağılımı (Ankete katılanların ebeveynleri)

Bu milliyetlerin dağılımı, Ruslar arasındaki evlilik sayısının şehirlerde Ruslarla Çuvaş arasındaki evlilik sayısına neredeyse eşit olduğunu ve kasabalarda ve köylerde fark edilir bir şekilde çok daha az olduğunu göstermektedir (Tablo 8). Bütün bunlar, milliyetle karışık evlilik konularının bölgenin ulusal azınlıklarını nasıl etkileyebileceğini göstermektedir (Çuvaşistan'daki Ruslar, Tatarlar, Mordinler de dahil). Çoğunluğa sahip olan milletin mensuplarının (Çuvaşistan'da bunlar Çuvaşlardır) prensipte, bu bölgedeki halkın sayısının korunması üzerinde çok daha küçük bir etkisi vardır. Milletin avantajı arttıkça onun nüfusunun korunması için koşullar da artar. Bu nedenle karma milliyetli evlilik sorunu, Çuvaşlar için kentlerinde kırsal yerleşim birimlerine göre çok daha büyük bir rol oynamaktadır.

	Çuvaşistan	Şehir	Kasaba	Murgaş ve Alikov Rayonları
Çuvaş E. + Çuvaş K.	64,0	48,3	66,7	91,5
Çuvaş E. + Rus K., Rus E + Çuvaş K.	11,7	21,5	12,6	5,2
Çuvaş E. + Tatar K, Tatar E. + Çuvaş K.	0,9	1,6	0,9	0,3
Çuvaş E + Diğer, Diğer + Çuvaş K.	3,1	2,0	2,2	1,3
Rus E. + Rus K.	12,3	20,8	6,9	1,4
Rus E. + Tatar K., Tatar E. Rus K.	0,6	0,9	1,2	0,1
Rus e. + Diğer, Diğer E. + Rus K.	1,9	3,0	0,8	0,1
Tatar E. + Tatar K.	2,3	0,8	8,2	-
Tatar E. + Diğer K., Diğer + Tatar K.	-	0,1	-	-
Diğer E. + Diğer K.	3,0	1,1	0,5	-

Tablo 8: Yerleşim yeri ve eşlerin milliyetlerine göre (ankete katılanların ebeveynleri) evliliklerin dağılımı

ve Ruslarla ilgili tablolara benzer olarak Tatarlar hakkında materyal içeren bir tablo (Tablo 6 ve 7) verilmemektedir.

Karışık Milliyetli Evliliklerde Çocukların Milliyeti

Yukarıdaki veriler etnik gruplar arası evliliklerin yaklaşık %70'inin Çuvaş-Rus (Rus-Çuvaş) olduğunu göstermektedir. Karışık milliyetli evlilikler arasında bu tür nikahların avantajı tahmin edilebilir çünkü bu iki milliyet Çuvaşistan nüfusunun %95'ini oluşturmaktadır. Önceki çalışmalarda da Çuvaş-Rus (Rus-Çuvaş) evliliklerinin genel milliyetler arası evlenme sayısı ile karşılaştırıldığında benzer bir oran tespit edilmiştir. (İvanov-Fokin 1991: 78; İvanov 2005: 272; Çuvaşi 2009: 298). Daha sonra sıklık bakımından Çuvaşlar ile diğer milletlerin temsilcileri arasındaki ve Ruslar ve diğerleri arasındaki evlilikler bunu takip ediyor (Tablo 8). Ayrıca, milliyet olarak karma evliliklerden çocukların uyruğu incelenmiştir.

Anket verileri, Rus-Çuvaş (Çuvaş-Rus) evliliklerinden çocukların kendilerini daha çok Rus olarak tanımladığını göstermektedir (Tablo 9). Bu eğilim hem şehirlerde hem de kasabalarda gözlenmektedir, ancak inceleme yapılan köylerde bu eğilim tersi yöndedir. Şehirde, ankete katılan bu evliliklerden olan çocukların %56'sı kendilerini Rus, %34'ü Çuvaş; kasabalarda %55'i Rus, %40'ı Çuvaş; Murgaş ve Alikov rayonlarında %26'sı Rus, %68'i Çuvaş'tır. Çuvaşistan genelinde anket verilerinde kendini Rus olarak beyan edenler %62 ve Çuvaş olarak beyan edenler %32'dir (yani, diğer anketlerde gösterilenden daha az bir Rus kimliğine yönelme eğilimi vardır).

Şehirlerde, kendini hem Çuvaş hem de Rus olarak tanımlamak, köylerden daha fazladır: Şehirlerde %8, kasabalarda %4. Aynı zamanda, köylerde uyruğunu belirtmeyen Rus-Çuvaş (Çuvaş-Rus) kökenli katılımcılar, istatistiksel olarak kabul edilen hata bu eğilimi doğrulamaya izin vermese de, şehirlerden biraz daha fazladır. Bir dereceye kadar, her iki eğilim de birbirine karşı bir denge işlevi görmektedir. Köylerde, çifte milliyet tanımına izin verilebilirliğinin, şehirlerde olduğundan daha az gelişmiş olması mümkündür ve bu durum köylerde milliyet olarak karma evliliklerden doğan çocuklar arasında milliyeti tespit edilemeyenlerin oranını biraz arttırır.

	Çuvaşistan	Şehirler	Kasabalar	Murgaş ve Alikov İlçeleri
Çuvaş	32	34	40	68
Çuvaş ve Rus	6	8	4	4
Rus	62	56	55	26
Milliyeti gösterilmemiş	-	1	2	2

Tablo 9: Yerleşim yerine göre Rus-Çuvaş (Çuvaş-Rus) ailelerinde ankete katılan çocukların yüzdelerle milliyet dağılımı¹⁴

¹⁴ Yüzdeler ileride verilen Rus-Çuvaş (Çuvaş-Rus) katılımcıların cevapları temelinde hesaplanmıştır: Çuvaşistan %78, şehirler 174, kasabalar 64, Murgaş ve Alikov rayonları 56.

Burada analiz edilen 2012-2013 anketlerinin sonuçları öncekilerden önemli ölçüde farklıdır. 1997'de yapılan bir araştırmaya göre karışık evliliklerde Çuvaş milliyeti lehine seçim, Çuvaş kız ve erkek çocuklar arasında yapılan ankete göre, sadece %10,7'di. (Matveyev 1999: 167; İvanov 2005: 274). 1974'te Çeboksarı kentinde yukarıda bahsedilen çalışma, karışık Çuvaş-Rus (Rus-Çuvaş) evliliğinden doğan ergen çocukların %97,8'inin kendilerini Rus olarak tanımladığını göstermiştir. (Sovremennyye 1997: 482). Bu eğilim, Çuvaş ve Rus evliliklerinden doğan çocukların %21'inin kendilerini Çuvaş; Rus ile Çuvaş-Çuvaş evliliklerinden doğanların %10,4'ünün Çuvaş olarak tanımladığı 1994 mikro nüfus sayımı verileri ile karşılaştırıldığında göze çarpmaktadır. (İvanov 2005: 273; İvanov 2012: 322; Çuvaşlar 2009: 298-299; Çuvaşskaya Respublika 2011: 75). Burada sunulan anketlerin verileri milliyet tanımında daha fazla denge göstermektedir. Genel olarak, çalışmalar, son kırk yılda Çuvaş-Rus (Rus-Çuvaş) evliliğinden olan ve kendilerini Çuvaş olarak tanımlayan kentli çocukların oranının, Rus kimliğine eğilimin Çuvaş kimliğine göre daha güçlü olmasına rağmen, arttığını göstermektedir. Çuvaş milletinin özgüveninin arttığı ya da Sovyet döneminde yaşadıkları asimilasyon baskısını artık yaşamadıkları anlaşılıyor galiba.

Bir ebeveyni Çuvaş diğeri Rus olmayan karma aileler, Rus-Çuvaş (Çuvaş-Rus) ailelerine göre çok daha seyrek. Bu nedenle, burada sunulan sonuçların sadece eğilim olarak göz önüne alınması gerekmektedir. Burada sadece şehirlerin sonuçları tartışılmıştır, çünkü bu ailelerden sadece 30'un biraz üzerinde katılımcı alınmıştır (Tablo 10). Veriler, bu tür evliliklerden olan çocukların kendilerini daha çok Rus (%35) olarak tanımladığını göstermektedir; bununla birlikte, Çuvaş ve (aynı anda) her iki ebeveynin milletlerinin temsilcileri olarak tanımlamaları da benzer sonuçlar vermektedir (sırasıyla %27 ve 24). Çocuklar, Çuvaş olmayan ebeveyninin milliyetini tek aidiyet olarak seyrek şekilde korumaktadır (%7).

Çuvaş	27
Çuvaş ve diğeri (Rus olmayan)	24
Çuvaş ve Rus	3
Rus	35
Rus ve diğeri	1
Diğeri	7
Milliyet belirtmeyen	3

Tablo 10: Ebeveynlerden birinin Çuvaş diğeri Çuvaş ve Rus olmadığı karışık milliyetli ailelerin ankete katılan şehirli çocuklarının milliyet tercihlerinin yüzdeleri oranı¹⁵

Kırsal kesimde, eğilimler farklıdır. Bu tür evliliklerden gelen çocukların çok azı Rus milliyetini Çuvaşlığa tercih eder. Örneğin 6 Çuvaş-Mari karışık ailesinden 5 çocuk kendisini Çuvaş olarak tanımlarken 1 çocuk kendisini Rus olarak

¹⁵ Yüzdeler ebeveynlerden birinin Çuvaş diğeri Rus olmadığı karışık milliyetli ailelerin çocuklarından oluşan 34 kentli katılımcının cevapları temelinde hesaplanmıştır. Başka anketlerde bu tür ailelerden katılımcı sayısı 20'yi bulmamıştır.

tanımlamaktadır (bu durum 5 durumda babanın Mari annenin Çuvaş olduğu halde bu şekildedir).

Bir ebeveynin Rus, diğerinin Çuvaş olmadığı karma milletlerden aileler üzerine bir çalışmanın sonuçları da benzer eğilimler göstermektedir (Tablo 11). Daha önce olduğu gibi aynı nedenlerden dolayı, burada da sadece kentli katılımcıların verileri tartışılmaktadır. Bu tür ailelerde çocukların çoğu kendilerini Rus (%58) veya her iki ebeveynin milletlerinin mensubu (%17) olarak tanımlamaktadır. Nadiren, Rus olmayan bir ebeveynin milliyetini, yalnızca tek mensubiyet olarak korurlar (%22). Kendini bu tür ailelerde Çuvaş olarak tanımlayan neredeyse hiçbir durumla karşılaşılmaz.

Rus	58
Rus ve diğer (Çuvaş değil)	17
Çuvaş	3
Diğer	22
Tablo 11: Ebeveynlerden birinin Rus diğerinin Rus ve Çuvaş olmadığı milliyet olarak karma ailelerin çocukların kenti katılımcılarının milliyet tercihlerinin yüzdelik oranı ¹⁶	

Anket sonuçlarına göre, her iki tür karma evlilik de bir yandan Çuvaşistan'daki küçük halkları asimile etme eğilimine sahipken, bir yandan da Rus uyruğunun şehirlerde büyük ölçüde sosyal olarak bir marka kabul edildiğini ifade etmektedir. Bugün, Çuvaşistan kentlerinde, şu veya bu millete ait olmamak pek geleneksel değildir ve tereddüt durumunda, kendini Rus olarak tanımlamak gelenekseldir. Bu nedenle, Çuvaş-Rus olmayan şeklindeki karışık evliliklerden çocuklar, böyle bir kökenleri olmasa da genellikle kendilerini Rus olarak tanımlamaktadır. Aksine, etnik açıdan karma Rus-Rus olmayan evliliklerinden olan çocuklar kendilerini asla Çuvaş olarak tanımlamamaktadırlar, çünkü böyle bir tanım için, Çuvaş kökenli olmak zorunluluk olarak kabul edilir. Yukarıdaki eğilimler, Çuvaş ve Rus katılımcıların kökenlerinin gösteriminde de yansımaktadır. %90'ından fazlasının her iki ebeveyni de Çuvaş'tır ve şehirlerde bu durum nüfusun sadece yarısından biraz fazlasının Çuvaş olmasına rağmen Çuvaşların büyük çoğunluğu için tipik bir örnektir (Tablo 12). Ruslarda durum farklıdır: Bu durumların sadece yarısında her iki ebeveyn de Rus'tur; kırsal kesimde ise daha da azdır. Çoğu zaman, Çuvaşistan'daki Rusların ebeveynlerinden yalnızca biri Rus'tur. Bunun yanında Rusların temelde diğerlerinden farklı olması, önemli bir bölümünün tek bir Rus ebeveynine bile sahip olmamasıdır. Örneğin, şehirlerde ankete katılan Rusların %8'i; Murgaş ve Alikov bölgelerinde %19'u için bu durum geçerlidir (Tablo 13). Bu tür vakaların kırsal kesimlerde nadir olduğuna dikkat edilmelidir (burada incelenen iki bölgedeki Rusların, nüfusun yaklaşık %4'ünü oluşturduğunu hatırlayın). Bu sebeple Ruslar kırsal kesimlerde Rus-Çuvaş (Çuvaş-Rus) ailelerinin çocuklarının Çuvaş milliyetini seçmesi konusunda daha baskın

¹⁶ Yüzdelere ebeveynlerden birinin Rus diğerinin Çuvaş olmadığı karışık milliyetli ailelerden 31 kentli katılımcının cevapları temelinde hesaplanmıştır. Başka anketlerde bu tür ailelerden katılımcı sayısı 20'yi bulmamıştır.

olmasına rağmen ezici çoğunluğa sahip Çuvaşlar tarafından asimile edilememektedir.

	Çuvaşistan	Şehirler	Kasabalar	Murgaş ve Alikov Rayonları
Ebeveynler Çuvaş	92,3	84,1	90,6	94,9
Çuvaş-Rus	5,7	13,6	6,9	3,7
Rus-Diğer (Rus değil)	2,0	1,8	2,4	1,4
Ebeveynler Çuvaş değil	-	0,5	0,1	-

Tablo 12: Yerleşim yerlerine göre Çuvaşların ankete katılan ebeveynlerinin milliyetlerinin yüzdeler oranı

1981-1982 yılındaki kapsamlı bir araştırmanın materyallerine göre, milliyet olarak karma evliliklerden doğan Ruslar, şehirlerde %9,8 ve köylerde %4'ten daha fazladır. Çuvaşlar arasında, söz konusu oran şehirlerde %4,1 ve köylerde %1'den azdır (Çuvaş 1988: 187). Biraz önce zikredilen ve başka araştırmalardan bağımsız olarak sadece bir ebeveyni Rus diğeri Rus olmayan Rusların oranının hem şehirlerde hem de köylerde önemli ölçüde arttığı görülmektedir¹⁷. Çuvaşlar arasında da benzer bir eğilim görülmektedir, ancak daha az oranda.

Milliyet seçimini etkileyen faktörler

Yukarıdaki sonuçlar milliyet seçimini etkileyen faktörleri yalnızca kısmen aydınlatmaktadır. Öyle görünüyor ki bu durumda yerleşim yeri, tipi önemli rol oynamaktadır. Bunun bir dereceye kadar yerleşim yerlerinde bulunan milletlerin dağılımı ile ilgili olduğunu, çoğunluğa sahip olan milliyetin daha fazla çekiciliğe sahip olacağını düşünüyoruz.

	Çuvaşistan	Şehirler	Kasabalar	Murgaş ve Alikov Rayonları
Her iki ebeveyn Rus	50,9	54,1	45,1	38,6
Rus-Çuvaş	28,3	31,7	45,7	37,4
Rus-diğer (Çuvaş değil)	6,3	5,9	6,1	5,0
İki ebeveyn de Rus değil	14,5	8,2	3,1	18,9

Tablo 13: Yerleşim yeri tiplerine göre ankete katılan Rusların ebeveynlerinin milliyetlerinin yüzdeler oranı

¹⁷ Rus kırsal nüfusunun %40'ından fazlasının Alatır ve Poretsk rasyonlarında yoğun olarak yaşadığı akıld tutulmalıdır. Şüphesiz ki, her iki ebeveynin de Rus olduğu Ruslar, burada çalışılan kasaba ve rayonlardan daha fazladır.

10 ya da daha fazla Rus-Çuvaş (Çuvaş-Rus) evliliğinin olduğu 7 yerleşim biriminde gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarını analiz ettik. Bu tür evliliklerden gelen ve kendilerini Çuvaş olarak tanımlayan çocukların oranı ile bu bölgedeki katılımcılar arasında Çuvaş annelerin oranı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. ($g = 0,75$, $r < 0,05$) (diagram 1).

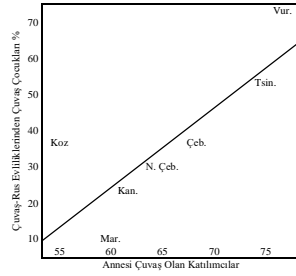

Diagram 1: Araştırma yapılan yerleşim birimlerinde Çuvaş-Anne oranı ile ilişkili olarak kendisini Çuvaş olarak tanımlayan Rus-Çuvaş (Çuvaş-Rus) Karışık evliliklerinden doğan çocukların yüzdelik oranı¹⁸

1994 yılı mikro nüfus sayımı verilerine göre Çuvaş Cumhuriyeti'nin milliyet açısından karma ailelerinin çocuklarının Rus milliyetinin tercih edilmesinden daha zayıf olmasına rağmen babanın milliyetini seçmeye yönelik bir eğilim vardır. Ebeveynlerinin Rus olup olmadığına bakılmaksızın, ebeveynlerinden birinin Çuvaş, diğerinin Rus olduğu karma evliliklerden olan çocuklar, kendilerini daha çok Rus olarak tanımlamaktadırlar. Bununla birlikte, eğer baba Rus ise, böyle bir tercih annenin Rus olması durumundan daha yaygındır. Aynı durum Tatar-Rus (Rus-Tatar) ve Mordvin-Rus (Rus-Mordvin) şeklindeki ailelerde de söz konusudur (İvanov 2005: 273; İvanov 2012: 322; Çuvaşı 2009: 299). Verilerimizde karşımıza çıkan babanın uyruğunu seçmenin eğilimi kentlerde ve kırsal yerleşim birimlerinde de olduğu gibi genel Çuvaş anketlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Yine de okulların 10 ve 11. sınıflarında okuyan öğrenciler arasında erkeklerden daha fazla kız okuduğu için, şehirlerdeki ve kasabalardaki öğrencilerin örnekleminde kızların erkeklerden ciddi bir şekilde fazla olduğunu belirtmek gerekir. Milliyet tercihlerinin cinsiyete göre dağılımında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmektedir. Kızlar babanın milliyetini erkeklerden daha fazla seçmektedir (χ^2 kriterine $r < 0,05$).

Aynı şekilde Çuvaşça konusunda yetkinlik seviyesinin, milliyet açısından karışık ailelerin çocukları tarafından milliyetin belirlenmesiyle ilişkili olduğu da gözlemlenmiştir. Çuvaşçaya hâkim olan Rus-Çuvaş (Çuvaş-Rus) ailelerinin kentli katılımcılarının çoğu Çuvaş milliyetini tercih etmektedir, büyük bir çoğunluğu da Rusçaya hâkim değildir. Fark istatistiksel olarak anlamlıdır (χ^2 kriterine göre $p < 0,05$). Aslında, 1981-1982 çalışmasında da aynı şekilde Çuvaş-Rus ailelerinin

¹⁸ Vurnarı (12 Rus-Çuvaş aile), Kanaş (28), Kozlovka (11), Marisyskiy Pasad (10), Novoçeboksar (33), Tsivilsk (11), Çeboksarı (67).

çocuklarının milliyeti ile ailedeki konuşma tercihleri arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. (Çuvaşlar 1988: 83). Çuvaşçaya sahip olmanın Çuvaş milliyetine ait olma hissini güçlendirme olasılığı vardır ve aynı zamanda Çuvaşça öğrenimine eşlik eden faktörlerin ankete katılanların Çuvaş milletine mensubiyetini pekiştirmesi de mümkündür. Örneğin, anadilini çocuklara aktarmaya daha yatkın olan ebeveynler, Çuvaş kültürel mirasının diğer yönlerini aktarmaya ya da çocuklarının ulusal tercihlerini dikkatli takip etmeye daha yatkın olabilirler. Biz Çuvaşçaya sahip olmanın milliyet tercihini etkilediğine, ancak gelecekteki araştırmaların ebeveynlerin eğitim ve ailenin ekonomik refah düzeyi gibi diğer faktörleri de dikkate alması gerektiğine inanıyoruz¹⁹.

Tatar Milliyetinin Aktarımı

Çuvaşistan'ın nüfus bakımından en kalabalık üçüncü milleti olan Tatarlar ayrı olarak değerlendirilmektedir. Tatarlar Çuvaşistan nüfusunun%2,8'ini oluşturduğundan ve anketler bu milliyeti incelemeyi amaçlamadığından araştırmamızın ampirik tabanı dardır. Bu nedenle, burada sunulan sonuçların yaklaşık olarak böyle olduğu düşünülmelidir.

Şehirlerdeki bir ankette, ankete katılanların ebeveynleri (23 baba ve anne) olan 46 Tatar hakkında veri elde edilmiştir. Bu evliliklerin 3/4'ünde eşler farklı milletlerdendir: evliliklerin yaklaşık yarısı Tatar ve Çuvaş milletlerinin temsilcileri arasındadır, Tatar ve Rus milletlerinin temsilcileri dörtte bir, Tatarlar arasındakiler de dörtte birdir.

Bu karma evliliklerde vakaların yaklaşık yarısında çocuklar Tatar milliyetini seçmişlerdir. Vakaların neredeyse yarısında, milliyet açısından karma ailelerde Tatar uyruğu, çocuklar tarafından başka bir milliyet ile birlikte seçilmiştir. Aslında, Tatar-Çuvaş çiftlerinin çocuklarında (Tatarların etnik gruplar arası evliliklerinden gelen çocukların üçte biri Rus uyruğunu kendileri için tek veya başkalarıyla birlikte beyan etmiştir), örneğin Çuvaş-Tatar, Çuvaş-Rus veya Tatar-Rus gibi ikili seçim oldukça sık karşılaşılan bir durumdur.

Bu sonuçlar yukarıdaki eğilimlerle uyumludur. Tatarlar, nüfusun Kanaş'ta %9, diğer şehirlerde ise %1'ini oluşturuyor olmasına rağmen Çuvaşistan kentlilerinin sadece %1,7'sini oluşturmaktadır. Bu şartlar altında, anlaşıldığı kadarıyla evlilik için başka milletten bir temsilci seçilmektedir. Bu koşullar, milliyetin korunması için uygun değildir. Aslında, etnik gruplar arası Tatar evliliklerinin sadece üçte birinde çocuklar sadece Tatar milliyetini seçmektedirler. Son altı nüfus sayımı (1959-2010) verilerine göre şehirlerdeki paylarının giderek

¹⁹ Kentli okul öğrencileri anketi anne babaların eğitim seviyesini içermektedir. Katılımcılar aynı zamanda şehirlerinde hangi sosyal tabakaya ait olduklarını (beş seviyede) ve ailelerinin finansal durumunun ne olduğunu (yedi seviyede) beyan ettiler. Sosyal katmandaki tepkiler ile maddi durum arasındaki zayıf bir korelasyona dikkat etmek gerekir ($g = 0,21$). Bu husus, güvenilirlikleri ve bu nedenle diğer değişkenlerin onlarla korelasyonu olan veya korelasyonu olmayan sonuçlarına ilişkin şüpheler doğurmaktadır.

azalması şaşırtıcı değildir.

Şığırdan köyündeki anketimiz farklı bir durum sunmaktadır. Orada 36 okul öğrencisi ile görüşülmüştür. Tatar olan tüm katılımcılar ve ebeveynleri (bir anne hariç) ikili milliyet beyanında bulunmamıştır. Neredeyse karışık milliyetli evlilik hiç yoktur ve bu seyrek karşılaşılan durumlarda çocuklar ezici çoğunluğun milliyetini seçme eğilimindedirler.

Diğer kasabalarda ankete katılanların ebeveynleri arasında 36 Tatar (22 baba ve 14 anne) tespit edilmiştir. Tatar kocası veya Tatar karısı olan evliliklerin yarısı tek milliyetlidir. Tek milliyetli evliliklerin şehirlere kıyasla paylarındaki artıştan ötürü, ikili milliyet beyan edenlerin oranı azalır (milliyet açısından karma evliliklerden doğan çocuklar arasında nispeten yüksek olmasına rağmen), kendisini Tatar olarak beyan edenlerin oranı şehirlerde olduğundan daha yüksektir. Örneklemedeki karma evliliklerden olanların sayısının azlığı bunlar hakkında bir sonuca varılmasına izin vermez.

Çuvaşistan'daki küçük halklar arasında, şehirlerde asimilasyon eğilimi doğal olarak daha güçlüdür. Ankete katılanların ebeveynlerinin arasında 12 Mordvin, 14 Ukrayn, 13 Mari ve 4 Belarus olduğunu tespit ettik. Her iki ebeveynin de Mari olduğu iki durum hariç, hepsinin karışık milliyetli evlilikleri vardır (bu çiftlerin birinde iki eşin de Çuvaşistan sınırları dışından geldiği belirtilmelidir.). Mordvin ebeveynin olduğu 12 aile içinde sadece birinde çocuk kendini Mordvinli, 5'inde ise hem Mordvin hem de başka bir milliyetin mensubu olarak tanımlamıştır. Ukrayn ebeveynin bulunduğu 14 aileden ikisinde çocuk kendisini Ukrayn; 2'sinde Ukrayn ve başka milletlerin mensubu olarak tanımlamıştır. Mari ebeveynin olduğu 9 aileden 1'inde çocuk kendini Mari olarak tanımlamıştır. Belarus ebeveynin olduğu 4 aileden hiçbirisinde çocuk kendisini Belarus olarak tanımlamamıştır. Sonuç olarak 39 karışık milliyetli evlilikte sadece 11 çocuk kendisini her iki ebeveyninin milliyetinin mensubu olarak beyan etmiştir; sadece 4'ü Çuvaşistan'ın azınlık milletlerinden birini tek milliyet olarak beyan etmiştir. Karşılaştırma için şu durum göz önünde bulundurulabilir. Söz konusu 39 ailede sadece 18 ebeveyn Rus olmasına rağmen 22 katılımcı kendisini Rus olarak beyan etmiştir.

Sonuçlar

Küçük etnik grupların mensupları daha çok diğer milletlerin mensuplarıyla evlenmektedir. Bu nedenle, milliyet olarak karışık evliliklerin Rus, Tatar ve diğer gruplar arasında Çuvaşlardan daha yaygın olması şaşırtıcı değildir. Bu tür evlilikler, etnik çeşitliliğin daha fazla olduğu ve etnik gruplar arası ilişkilerin sürekli olduğu şehirlerde çok daha sık gerçekleşmektedir. Çuvaşistan kentlerinde Tatarlar, Mordinler, Ukraynlar, Mariler ve Belaruslar bu durumun en sık karşılaşıldığı milletlerdir.

Çalışma genel olarak etnik gruplar arası evliliklerden olan çocukların, yaşadıkları toplumda çoğunluğa sahip olan ebeveynin uyruğuyla özdeşleşme

eğiliminde olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, Çuvaşistan'daki azınlıkların temsilcilerinin etnik olarak karma evliliklerinden gelen çocuklar şehirlerde seyrek bir şekilde Tatar, Mordvin ve diğer milletlerin mensubu olarak tanımlanmaktadır (özellikle de sadece bir tane ile), ve aynı şekilde Rus-Çuvaş (Çuvaş-Rus) evliliğinden olan çocuklar kendilerini köylerde daha çok Çuvaş olarak tanımlamaktadırlar.

Fakat, böyle bir kural, milliyetin belirsizliğinin nadir olduğu hallerde Rus milliyetinin sosyal olarak işaretlenmemiş (veya diğer milletlerden daha az işaretli) olduğu gerçeği ile çelişmektedir. Çuvaşistan kentlerinde, Ruslar azınlıkta olmasına rağmen Çuvaş-Rus evliliğinden olan çocuklar kendilerini en çok Rus olarak tanımlamaktadır. Rus milliyeti, her iki ebeveynin de Rus olmadığı etnik gruplar arası evliliklerden olan çocuklar tarafından da sıklıkla seçilmektedir. Buna rağmen, bu eğilim, en azından Rus-Çuvaş ailelerinde yavaş yavaş zayıflamaktadır. 20. yüzyılın 70'li yıllarında bu tür evliliklerden olan çocukların neredeyse tümü Rus milliyetini seçmiştir, 1990'larda ise küçük bir bölümü Çuvaş olarak kendini tanımlamıştır fakat bugün ise üçte birinden fazlası kendini Çuvaş olarak tanımlamaktadır.

Gelecekteki araştırmalar bu konuyu farklı şekillerde aydınlayabilir. Bir yanı sıra cumhuriyetin güney kesiminde olup bitenleri, özellikle Komsomolski, Batıryel ve Şemurşa gibi karışık kırsal alanları (belki de Tataristan, Ulyanovs'un Çuvaşların yoğun olarak yaşadığı komşu rayonları da dahil) incelemek ilginç olurdu. Diğer yandan, milliyet olarak karışık ailelerde çocukların milliyetinin belirlenmesinde rol oynayan faktörlerin daha iyi araştırılması istenmektedir. Hem nicel hem de nitel yöntemler bu amaç için uygundur. Daha güçlü bir istatistiksel araç kullanırken, daha fazla sosyoekonomik veri içeren çok sayıda etnik açıdan karışık aileye sahip şehirlerde ve ilçe merkezlerinde yapılan araştırmalar önemli bir fayda sağlayacaktır. Etnik olarak karışık ailelerin çocuklarının katılımıyla yapılan yarı-resmi görüşmeler ve odak grupları, ulusal kimliklerini anlamamız için gerekli görünmektedir. Dil, din, ad ve soyadı bakımından çoğu kez Ruslardan farklı olarak herhangi bir özelliğe sahip olmayan kentli Çuvaş ile ilgili olarak etnik kimliğin korunması için formlar ve nedenler meselesi ilginç bir bilimsel sorundur.

Bu nedenle, çalışmanın Çuvaşistan nüfusunun önemli bir kısmının, özellikle de genç ve kentli nüfusun, Rus toplumunda çift etnik köken seçimlerinin kabul edilebilirliğinin arttığı takdirde çifte milliyet seçebileceğini göstermesi şaşırtıcı değildir (örneğin, eğer etkili makamlar bir sebepten dolayı, bu tür bir durumu teşvik ederlerse). Gelecekteki 10-20 yıl içerisinde, bazı şartlar altında Çuvaşistan'ın sakinlerinin milliyet tanımında önemli bir değişikliğe şahit olmamız mümkündür. Kimlik sorunu Rusya'da ve özellikle Çuvaşistan'da çok önemli olduğundan, ulusal kimliğin gelişimini (bu sürece mümkün olduğu kadar etki etmeden) ve olası değişikliklere verilen tepkiyi düzenli olarak incelemek gerekir.

Kaynakça

- Alos-i-Font, E. (2013). Etnoyazıkovaya situatsiya v gorodah Çuvaşskoy Respubliki: Sotsiologičeskiy Aspekt. *Çıvaş Halih İstoriyipe Kul'turin Şivç İytivšem.* (sos. A.V. Kuznetsov), Çeboksarı: ÇGİGN. s. 265-293.
- Boyko İ.İ.-V.G. Haritonova. (2013). *Obşçegrjdanskaya i etniçeskaya identiçnosti naseleniya Çuvaşii.* Çeboksarı: ÇGİGN. 44 s.
- Jidkova, S.K. (1984). Etniçeskiye ustanovki sel'skih çuvaşey po povodu mejnatsional'nih brakov. *Statistiko-etnografiçeskiye issledovaniya v Çuvaşskoy ASSR.* (red. V.P. İvanov-V.A. Prohorova). Çeboksarı: NİİYALİE. S. 137-141.
- İvanov, V.P. (2012). Osobennosti etniçeskih protsessov v Çuvaşskoy Respublike. *Problemi etnografii çuvaşskogo naroda: izbrannıye trudi.* Çeboksarı: Fond istoriko-kul'turologičeskih issledovaniy im. K.V. İvanova. s. 293-330.
- İvanov, V.P. (2005). *Etniçeskaya geografiya çuvaşskogo naroda.* Çeboksarı: ÇKİ. 383s.
- İvanov V.P.- P.P. Fokin (1991). *Sem'ya u çuvaşey.* Çeboksarı: NİİYALİE. 100 s.
- Komarova, G.A. (1988) Od otnoşenii sovremennih çuvaşey k mejnatsional'nım drakam (Po dannım slujbi draçnih odyavleniy Çeboksar). *Voprosı istorii i etnografii goroda.* (red. V.P. İvanov). Çeboksarı: NİİYALİE. s. 87-94.
- Makarova, G.İ. (2010) *İdeniçnosti tatar i russkih v kontekste etnokul'turnoy politiki Rossiyskoy Federatsii i Respubliki Tatarstan.* Kazan': Kazanskiy Universitet. 248s.
- Matveyev G.B. (1999). On etniçnosti i etniçeskih tsennostyah materialnoy, duhovnoy i sotsionormativnoy kul'turi. *Problemi natsional'nogo v razvıtii çuvaşskogo naroda.* Çeboksarı: ÇGİGN. S. 161-172.
- Ravnıy drak. İnterv'yu s V.P. İvanovım. *Sovetskaya Çuvaşiya.* 1986. 30 dekabrya. *Sovremennıe etniçeskie protsessı V SSSR.* 2-e izd. Moskva: Nauka. 1977. 562 s.
- Filippova, E.İ. (2013). Predislovie. Sud'da yazıkov v glodalizuyuşçemsya mire. *Yazıki men'şinstv: yuridiçeskiy status i povsednevnie praktiki.* (red. E.İ. Filippova). Moskva: FGNU "Rosinformagroteh". s. 5-16.
- Çislo i sostav semey Çuvaşskoy ASSR (itogi Vsesoyuznoy perepisi naseleniya 1979 g.).* Çeboksarı: Statistiçeskoe upravlenie Çuvaşskoy ASSR, 1981. NAÇGİGN. Otd. X. Ed. hr. 923.
- Çuvaşi: istoriya i kul'tura.* T. 2. (Otv. red. V.P. İvanov). Çeboksarı: ÇKİ. 2009. 335 s.
- Çuvaşi: sovremenniye etnokul'turnıye protsessı.* Moskva: Nauka. 1988. 240 s.
- Çuvaşskaya Respublika: sotsiokul'turnıy portret.* (pod red. İ.İ. Doyko, V.G. Haritonovoy, D.M. Şadunina). Çeboksarı: ÇGİGN. 2011. 192 s.
- Etnokul'turnoye razvıtiye i mejnatsional'niye otnoşeniya v Çuvaşskoy Respublike: nauçnyy otçët po proyektu.* (ruk. İ.E. İl'in). Çeboksarı: ÇGİGN. 2009. 43 s. NAÇGİŞ. Otd. H. Ed. hr. 1951.
- Etnokul'turnoye razvıtiye i mejnatsional'niye otnoşeniya v Çuvaşskoy Respublike: nauçnyy otçët po proektu.* (ruk. İ.E. İl'in). Çeboksarı: ÇGİGN. 2010. 99 s. NAÇGİGN. Otd. H. Ed. hr. 1952.
- Etnokul'turnoye razvıtiye i mejnatsional'niye otnoşeniya v Çuvaşskoy Respublike.* (ruk. Yu.N. İsayev. avt. kollektiv İ.İ. Doyko, N.M. İvanova, Yu.N. İsayev, V.G. Haritonova). Çeboksarı. 2012. 88 s.
- Etnokul'turnoye razvıtiye i mejnatsional'niye otnoşeniya v Çuvaşskoy Respublike: nauçnyy otçët po materialam sotsiologičeskogo issledovaniya 2013 g.* ÇGİGN. (avt. kollektiv İ.İ. Doyko, V.P. İvanov, Yu.N. İsayev, V.G. Haritonova). Çeboksarı. 2013. 90 s. NAÇGİGN. Otd. H. Ed hr. 1958.